

2. Ionan V. Serialy i biblioteki-khaby. Yak Mintsyfry bude rozvyvaty tsyfrovi navychky ukrainsiv. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/mincifri-i-cifrova-gramotnist-ukrajinciv-nayblizhchi-kroki-ministerstva-50069253.html?fbclid=IwAR24-mxVFuDHw8tWfYtYQawfZPgCIhsArqwhXwj0Y4-7dNmV51F5px6Ghrg> [In Ukrainian].

3. Bublyk S. H. Kontseptualni pidkhody do formuvannia innovatsiinoi modeli derzhavnoho upravlinnia nauково-tekhnologichnoiu diialnistiu. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Bublik.pdf> [In Ukrainian].

4. Sidorov G. Tsifrovoy universitet: primeniye tsifrovyykh tekhnologiy v sovremennykh obrazovatelnykh uchrezhdeniyakh. URL: <https://www.itweek.ru/digitalization/article/detail.php?ID=192831> [In Russian].

*Ніколенко Михайло Олександрович
аспірант НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

У роботі дослідження поняття корпоративного управління з позицій системно-інституційного, процесного, функціонального та об'єктного підходів. Зазначено, що для цілей правових досліджень більш виправданим є застосування вузьких (функціонального та об'єктного) підходів. Надамо визначення корпоративного управління як інституційного середовища функціонування корпоративного договору.

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративний договір, корпоративні права.

В работе исследовано понятие корпоративного управления с позиций системно-институционального, процессного, функционального и объектного подходов. Отмечено, что для целей правовых исследований более оправданным является применение узких (функционального и объектного) подходов. Дано определение корпоративного управления как институциональной среды функционирования корпоративного договора.

Ключевые слова: корпоративное управление, корпоративный договор, корпоративные права.

Цікавим та актуальним в контексті сучасних реалій розвитку корпоративного сектору є дослідження явища корпоративного управління, яке доцільно здійснювати комплексно, узагальнюючи економічні та правові (доктринальні й нормативні) підходи до тлумачення зазначеного поняття, оскільки у межах господарсько-правових досліджень надбання економічної науки носять методологічний характер. Аналіз економічних джерел з корпоративного управління дає підстави виокремити декілька доктринальних підходів до тлумачення досліджуваного поняття, серед яких автором виокремлено: а) системно-інституційний, б) процесний, в) функціональний та г) об'єктний. Розглянемо кожен з них.

А) Представники системно-інституційного підходу розглядають корпоративне управління як систему організації діяльності та управління корпорацією, що складається з сукупності елементів, серед яких виокремлюються: фінансова система функціонування господарського товариства, практика ділових відносин, структура власності в корпорації, учасники корпоративного управління та спрямованість їх інтересу, особливості корпоративного контролю, нормативно-правова база регулювання корпоративних відносин, інституційна основа корпорації та порядок взаємодії між її органами та багатьох інших [1]. Як ми бачимо в основу зазначеного підходу покладено підхід, який тлумачить досліджуваний феномен як систему економічних, правових, соціально-комунікативних інститутів, які у взаємодії забезпечують ефективність корпоративного управління. Такий підхід є широким і розглядає корпоративне управління як певний міжгалузевий соціальний феномен, у якому правові інститути є лише системною складовою.

Б) Процесний підхід до визначення корпоративного управління розглядає його як складний комплекс пов'язаних між собою процесів та механізмів різної природи: організаційно-правових, економічних, мотиваційних, соціально-психологічних, кожен із яких має специфічний набір важелів, заходів, форм впливу на діяльність корпорації, що роблять її унікальним явищем [2; с. 7]. Наведений підхід також є широким трактує корпоративне управління як складний міжгалузевий процес, що шляхом здійснення послідовної сукупнос-

ті дій призводить до досягнення результату – прибуткової діяльності господарського товариства.

В) Функціональний підхід до трактування економічної природи корпоративного управління пропонує тлумачити його як систему взаємовідносин між власниками (акціонерами) та виконавчими органами господарського товариства щодо управління його діяльністю. Представники зазначеного підходу також звертають увагу на роль корпоративного контролю в ході здійснення корпоративного управління, що опосередковуються відносинами інвесторів (учасниками) з виконавчими органами товариства, відповідальністю останніх за результати діяльності товариства [2; с.8].

Г) Об'єктний підхід розглядає корпоративне управління як процес регулювання власником руху його корпоративних прав з метою одержання прибутку та управління підприємством [2; с. 7]. Ключовим поняттям для тлумачення сутності досліджуваної категорії стає об'єкт корпоративного управління – корпоративні права, які визначаються правом власності учасника товариства на частку у статутному капіталі господарського товариства, включаючи право управління, право отримання прибутку тощо.

Звертаємо увагу, що зазначений авторський підхід до систематизації підходів до визначення економічної сутності поняття корпоративного управління, по-перше, носить метафізичний характер, досить часто наукові джерела поєднують зазначені підходи, оскільки кожен з них по суті є об'єктивно обумовленим і характеризує різні грані одного явища; по-друге, свідчить про наявність широких (системно-інституційний, процесний) та вузьких (функціональний, об'єктний) підходів до визначення корпоративного управління, останні, власне, і є найбільш цікавими для правових досліджень корпоративного управління і по суті корелює з правовими підходами до визначення цього поняття.

Правові дослідження категорії корпоративного управління також пропонують розглядати її в широкому та вузькому розумінні. Так, І.В. Спасибо-Фатєєва, О.Р. Кібенко та В.І. Борисова цілком слушно зазначають, що широке трактування поняття «корпоративне управління» виходить далеко за межі правових досліджень та потребує

врахування сукупності політичних, економічних та соціальних чинників, що стосуються, зокрема: наявності ринків продукції, фінансів, цінних паперів, послуг тощо та усталеності й ефективності ринкових механізмів; зацікавленості як суспільства в цілому, так і окремих його верств не тільки в інвестуванні коштів, а й у джерелах цього інвестування; участь в структурах транснаціональних корпорацій з їх різноманітними внутрішніми та зовнішніми зв'язками, моделюванням управління та впливом не тільки на українські ринки, а й на різні сфери соціального, економічного, правового та майже політичного буття тощо [3].

З позицій правової науки корпоративне управління у вузькому розумінні також трактується неоднозначно. Маємо два найбільш розповсюджені підходи, за якими досліджуваний феномен визначається, як: (а) система правовідносин організаційного, майнового та немайнового характеру направлених на реалізацію корпоративних прав учасників, налагодження діяльності органів господарського товариства та здійснення контролю за нею [4; с. 5]; (б) система виборних та призначених органів, які здійснюють управління діяльністю підприємницького товариства (корпорації), що відображає баланс інтересів усіх учасників корпоративних відносин, а також його менеджерів та кредиторів і спрямована на одержання максимально можливого прибутку від діяльності товариства [3].

Аналогічно з економічними підходами до визначення поняття корпоративного управління вузькі правові розуміння лише характеризують різні сторони одного феномену, акцентуючи увагу на окремих з них, які, насправді, у своїй сукупності характеризують дають необхідну правову характеристику поняття корпоративного управління.

Вважаємо, що під корпоративним управлінням слід розуміти систему правовідносин організаційного, майнового та немайнового характеру, що складають між засновниками, учасниками товариства (або особами, що їх представляють) та його органами чи посадовими особами з приводу організації діяльності господарського товариства та контролю за нею в межах реалізації корпоративних прав їх власників.

Попри те, що економіка та право співіснують у діалектичній єдності, економіка завжди первинна щодо права, оскільки саме вона формує суспільний запит на правове регулювання відносин економічного характеру, а право, реагуючи на нього, наявними правовими засобами (або ж розробляючи нові) урегульовує окреслені відносини. Тож економічний інститут корпоративного управління та правовий інститут корпоративного договору це ілюстрація того як право визначається економікою і як економіка об'єктивується у праві. Явище корпоративного управління не матиме ефективної реалізації без його забезпечення правовими засобами, яким власне і є корпоративний договір.

Список літератури

1. Власова Е.М. Модели корпоративного управления. Зарубежный опыт. URL: <https://scienceproblems.ru/modeli-korporativnogo.html>.
2. Корпоративне управління: конспект лекцій навчальної дисципліни . URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6926/2/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>.
3. Спасібо-Фатєєва І., Кібенко О., Борисова В. Корпоративне управління : моногр. / під ред. І. Спасібо Фатєєвої. Харків : Право, 2007. URL: <https://sci-book.com/ukrajini-pravo-korporativne/korporativne-upravlinnya-monografiya.html>.
4. Долинская В. В. Основные положения и тенденции акционерного права : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2006. С. 14.

REFERENCES

1. Vlasova, E.M. Modeli korporativnogo upravleniia. Zarubejnyi opyt. URL: <https://scienceproblems.ru/modeli-korporativnogo.html> [In Russian].
2. Korporatyvne upravlinnia: conspect lecciiy navchalnoi dyczyplinu. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6926/2/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf> [In Ukrainian].
3. Spasibo-Fateeva, I., Kibenko, O., Borisova, V. (2007). Korporatyvne upravlinnia. I. Spasibo-Fateeva (Ed.). Kharkiv: Pravo. URL: <https://sci-book.com/ukrajini-pravo-korporativne/korporativne-upravlinnya-monografiya.html> [In Ukrainian].
4. Dolinskaya, V.V. (2006). Osnovnye polozeniia s tendencii akzionernigo prava. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Moscow [In Russian].